

NYÁRI RAJZ

Summer drawing

Készítette: **PERNYÉSZ DÓRA**

(Nyugat-magyarországi Egyetem, Alkalmazott Művészeti Intézet, Tervezőgrafika Ma 2.)

Témavezető: Czakó Zsolt, grafikus (tanár)

„Nagyon jó azoknak, akik látják, amit olvasnak. Persze a film is jó, csak éppen nem a te szereplőd játszik benne, hanem amilyet a rendező gondol. A könyvben az a legjobb, hogy te vagy a rendező.”

KÁLNAY ADÉL

Az olvasás és az irodalom szeretetére való nevelés már a gyerekek egészen kicsi korában megkezdődik. Csak úgy, mint a meséknek, a verseknek is számos pozitív hatásuk van, gazdagítják a képzeletet, növelik az érzelmi intelligenciát, bővítik az ismereteket a világról, és új nyelvi kifejezéseket sajátíthatnak el belőlük a kicsik. A versek segítik a helyes artikulációt, és a helyes légzéstechnika elsajátítását. Nagyban hozzájárulnak a tiszta beszédhallás kialakításához. A versek segítségével a gyermekek számos nyelvtani, hangkapcsolati örvényszerűséget is megtanulnak.

KÖNYVTERV A már ismertett pozitív hatások miatt szerettem volna gyermekeknek szóló verseskönyvet tervezni. Úgy gondoltam, minél inkább be kellene vonni a gyerekeket a versek világába. A könyvpiacon számos olyan könyv található, amely valamilyen módon cselekvésre szólítják fel az olvasót, például fülek meghúzásával kinyílik a képen a szekrényajtó. Ezekkel az a problémám, hogy általában olyan elemeket tartalmaznak, amelyek könnyen elvesznek, vagy maga az anyag, tehát a papír miatt nem tartósak. Például, ha a gyerek kicsit szeleburdibb, ezek az elemek könnyen el- vagy kiszakadhatnak a könyvből. Ugyanakkor ezeknek a fajta könyveknek az előnyük, hogy játékosak, a mozgatható alkatrészek miatt nem válnak unalmassá, még a sokadik olvasáskor, nézegetéskor sem. A másik csoportja az általam interaktívnek tartott könyveknek a pop-up. Azonban véleményem szerint ezek a könyvek megkövetelnek egy bizonyos szellemi érettséget, nem adható oda bármilyen életkorú gyereknek, mert könnyen balesetet szenvedhet a könyvből kiemelkedő illusztráció.

Ezért szerettem volna olyan könyvet tervezni, amely valamilyen szinten visszaadja a fent említett könyvek izgalmát. Nem szerettem volna semmiféle kiálló, kivehető, kiemelkedő alkatrészt sem a bemutatott problémák miatt. Így a könyv lapjainak vízszintes irányú félbe vágása mellett döntöttem. Így az illusztrációk meg tudnak mozdulni, a lapozás által megváltozhat a térbeli viszony, a könyvzet, és a cselekvés. Mivel a gyerek maga lapozhat, gyakorlatilag az ő keze által elevenednek meg, válnak élményszerűvé a képek.

A vers sorait három részre bontottam. Az első sor került az első illusztrációra. Az első lapozáskor mindig a felső oldalrészlet kell ráhajtani a képre, ekkor új képet kapunk, a verssor második részét. Végül az alsó oldalrészlettel kell lapozni, ekkor a kép átalakul a 2. illusztrációvá, és megkapjuk a verssor végét.

Felmerült az a probléma, hogy nem biztos, hogy mindenki a felső lappal fog először lapozni. Az illusztrációkat ezért úgy alakítottam ki, hogy az alsó lappal történő lapozáskor se keletkezzen úgymond hibás kép, ahol az alsó és a felső lapon ábrázolt dolgok nem illenek össze, nem folytatódhatnak. Így is helyes képet kapunk, de ekkor nem kapcsolódik a következő verssor részletéhez, csak egy általános kép a versszak hangulatából.

A KÖNYV TAGOLÁSA Nagy kérdés volt számomra a szöveg és a kép kapcsolata. Szerettem volna külön venni a verset és az illusztrációt. Ha minden oldalon ugyanaz a kép és a hozzá társuló szöveg szerepelne, unalmassá válna a könyv, esetleg a rossz lapozáskor értelmetlen sor jönne ki. Így amellet döntöttem, hogy pontosan azt ábrázolom, ami a szövegben található, a verset pedig a könyv első oldalpárjára helyezem.

Véleményem szerint így a könyvnek a verstanításban lehet nagy szerepe. Akár létre lehetne hozni olyan könyvsoro-

zatot, amely ilyen technikára épül, és gyerekverseket tartalmaz. Akár a kisebb korosztálynak, akik még nem járnak iskolába, akár a nagyobbaknak is, a kötelező versek magtanulásához, segítségként.

Olvasni még nem tudó gyerek esetén először a szülővel együtt nézné végig a könyvet, első lépésnek elolvasnák közösen a verset, utána pedig a képek láttán együtt idéznék fel a sorokat.

A vers eleje még nincs illusztrálva, ebben a részben a nyaralásból visszatérő kisgyerek csak az érdeklődést kelti fel azzal, hogy elmesélné az élményeit. Úgy zárul a rész: „Csak nézd, csak nézd a jobb kezem!” Itt kap tehát szerepet az a bizonyos kéz, ezáltal a felszólítás által is, hogy lapozással keltse életre az illusztrációkat, a nyári emlékeket.

A könyv tesztelésekor a kicsik könnyen rájöttek, hogy milyen a helyes lapozási sorrend, hogy a vers folytatódni tudjon. Többszöri olvasás után a gyerek megtanulja a verset, ekkor már önállóan is szívesen veszi kézbe a könyvet. A könyv népszerűsítése érdekében készült egy videó is, amelyen egy kéz végiglapozza a kötetet. Itt a szöveg is megelevenedik, a lapozáskor feltűnnek, majd eltűnnek a sorok. azok számára is teljesen egyértelművé válik a lapozása, működése, akiknek az problémát jelentett. A videóban a természet hangjai teszik még élményszerűbbé a könyvet. Ha gyártásba kerülne, úgy képzelem el, hogy ez a videó felkerülhetne akár a könyvkiadó, vagy a könyvet terjesztő üzletek honlapjára, és videómegosztó portálokra, például a youtubera, így mindenki számára hozzáférhető lenne, amolyan kedvcsináló, vagy értelmező szerepet kapna.

Fontosnak tartom, hogy a könyv közelebb tudná hozni egymáshoz a szülőt és a gyereket, emellett a versolvasás szeretetét is. Napjainkban sajnos a kicsik egyre kevésbé ismernek verseket az iskolába kerülve - ezt az általam megkérdezett tanító nénik is megerősítették. Míg korábban otthon is tanultak a szülőktől verseket, ez mostanában átkerült az óvoda hatáskörébe. Pedig nagyon fontos lenne, hogy minél nagyobb otthonról hozott tudással, szép kiejtéssel, kreativitással, érzelmi intelligenciával vágjanak neki az iskolának!

A KÖNYVRŐL ÁLTALÁBAN A Nyári rajz című veres kötet A/5-ös méretű. Szerettem volna olyan könyvméretet választani, amely a lehető legjobban igazodik a gyerekek kézméreteihez, a túl nagy könyv esetében véleményem szerint problémásabb lett volna a lapozás. A kötet cémafüzött, kemény kötésű, így bizonyos mértékig ellenáll a gyerekek játékoságának.

Nemes Nagy Ágnes nyári rajz című verse számomra rendkívül sok izgalmat tartogat. Ideálisnak találtam ehhez a lapozási technikához is, hiszen a rövid bevezető akár magyarázatot is adhat erre: „Hogy mit láttam? Elmondhatom. / De legjobb, ha lerajzolom. / Megláthatod te is velem, / csak nézd, csak nézd a jobb kezem.” Így a jobb kéz rögtön kitüntetett szerepet kap: ez lesz az, ami majd segít megeleveníteni a verset a gyerek előtt.

Szerettem volna a rajzolás motívumát többször is visszahozni a könyvben. Az előzékpapír ezért olyan hatást kelt, mintha egy gyerek (akár, aki a versben szereplő nyári élményét rajzolja le) színes krétákkal girbe-gurba vonalakat húzott a papírra. A belső címoldalra, és a kolofon oldalra is ezért került gyerekes, kissé eseten rajz.

EZ ITT A HÁZ Az egész vers a nyárról, a természet szépségéről szól. Számomra ez az évszak egybefonódik a meleg színekkel. Ezért sokszor választottam az égbolt színének a narancssárgát, vagy akár a sárgát. Számomra ennek az évszaknak a legkellemesebb pillanatai a nyári esték: amikor az égbolt színe megváltozik, megnyúlnak az árnyékok, és az emberek kissé felfrissülnek a lágyan lengedező szellőtől. Ilyenkor még a bátortalanabbak is

előmerészkednek a hűvös szobák rejtekéből, hogy hosszabb-rövidebb sétára induljanak a sötétedő nyári égbolt alatt, vagy egy könyvvel a kezükben lekuporodjanak a kellemesen hűs föbe.

Ezért szerettem volna valahogy mozgalmasságot csempészni ebbe az oldalpárba: mintha valaki végigsétálna a környéken, kissé eltávolodva, a dombra felkapaszkodva nézné a tóparti naplementét.

Ha valaki rosszul lapozna, a házat láthatja, mellette a kacsaringós földúttal, olyan nézetben, amely akár főlútról visszanézve látszik.

„EZ ITT AKÁC, EZ ITT LEVÉL” - szól a következő két sor. A levél többjelentésű szó, a költemény pedig szabadságot ad, hogy melyik értelemben használjuk. Mint falevél? Vagy inkább olyan levél, amelyet borítékba teszünk, és a nyaralásból hazaküldjük az otthoniaknak? Ezért választottam a második lehetőséget. Sokkal kedvesebbnek találtam egy olyan figura ábrázolását, aki az ablakban levelet olvas. A vers 1987-es, abból az időszakból való, amikor még a kommunikáció egyik fő alapköve a levelezés volt. Mára már sajnos ez olyannyira visszaszorult, hogy a mai gyerekeknek szinte élmény számba megy, ha a postás levelet hoz nekik. Úgy gondoltam, mindenképpen jó lenne ezért is a levél ábrázolása: egyfajta lenyomata a tovatűnt időszaknak, amikor még az emberek a kapcsolattartásnak ezt a sokkal szebb, személyesebb módját választották. Itt tartom lényegesnek, hogy gyermekkönyvről, és gyermekversről van szó. Bár a kicsik érzékelik, mégsem igazán részesei a rohanó életmódnak. Sokkal inkább a jól megszokott, rutinszerű mindennapok rájuk a jellemzőek. Nekik van még türelmük akár egy képet alaposan megsejmlélni, vagy akár egy játékba órákra belemerülni, aztán csak akkor térni vissza a valódi világba, amikor az anyuka a vacsorához hívja őket. Ők még szívesen készítenek ajándékot, őszinték, kíváncsisággal fordulnak a világ felé. Így a gyerekkorhoz mindenképpen a levelet tudtam társítani, úgy érzem, a kettő valamiféle párhuzamban áll.

A következő két sor úgy hangzik: „Ez itt a nap, ez itt a dél” Tehát a napszak pontos meghatározását is tudjuk. Szerettem volna minél inkább a déli nap erőteljes tűzét érzékelteni, ezért a napot felnagyítottam, a lapozással pedig eltávolodtunk a háztól. A színhasználattal szerettem volna minél inkább azt a hatást elérni, ami a forró nyári delekre jellemző. A szinte féhéren ragyogó égboltot, a házakon, fákon látható, tündöklő fehér fényeket, amire a fotósok, ha képeiken látják, csak azt mondják: „kiégett”.

A következő lapozásnál egy kisfiú látható, aki megéhezett az öntözés közben, és a föbe kuporodik falatozni.

Rossz lapozás esetén a gyerek a tűző nap helyett a ház árnyékában fogyasztja el ebédjét.

EZ BORJÚ ITT A kép egy nyári rétet ábrázol, békésen legelésző tehenekkel. Az előtérben látható a borjú, az első lapozásnál „fölé” vagyis térben mögé kerül egy másik tehén, már előkészítve a „Hasát veri a nyári fű” - sort, ugyanis a második lapozással az alsó boci eltűnik, a helyébe a magas nyári fű kerül, a legelésző tehén ebből emelkedik ki. Ha valaki nem a megfelelő sorrendben lapoz, a képen egy utat láthatunk az előtérben, pitypangokkal szegélyezve, lustán, porosan elnyúlva a nyári réten. Hátrébb tehénke legel a kerítés mellett, a fák tövében pedig szalmarakás tornyosul.

EZ ITT VIRÁG A sort itt is három részre bontottam: az első részében csak egy vagy néhány virágról esik szó, ezért választottam a közeli képet: mintha valaki lepillantana a föbe, és észrevenné a pitypangokat. Azért ezt a virágot festettem meg, mert nagyon szorosan kapcsolódik a gyerekkorhoz. Szinte mindenki szívesen gondol

viszsa arra, mikor még kicsi volt, és ezzel a növénnel játszott. Koszorút font belőle, vagy letépve ráfűjt, és sokáig nézte, ahogy a szél messzire repíti az aprócska, fehér pihéket. Emellett számomra a vers a természetjárásról, a körülöttünk lévő nagyvilág felfedezéséről, a rácsodálkozásról szól. Mintha egy városi kisgyerek a nagyszülőknél, falun nyaralna, és lelkendezve mesélne a természet szépségéről. Éppen ezért jobban szerettem volna nem a gondozott kertet, vagy a ház környékét bemutatni, hanem az érintetlen természetet. A pitypang pedig tényleg ezrével nő a nyári réteken. Az első lapozás is ezt mutatja: a kint felejtett játékok eltűnnek, helyette megillantjuk a domboldalt a lemenő nap fényében, amint rengeteg, fehér pitypangfej bukkan ki a magas fűből. A következő lapozáskor a képre kerül a szederbokor, az előtérbe.

EZ ITT A SZÉL Mivel a rész végén az álmodás és az ébredés szavak is szerepelnek, úgy gondoltam, elrugaszkodhatok a valóságtól, és lehet az egész kép álomszerű. Így először egy „üres” táj tárul a szemünk elé, a fák lombjába belekap a szél. Úgy gondoltam, itt inkább hűvös színeket alkalmazok, ezzel egy esős, hűvös nap hangulatát keltve. Így a képen túlsúlyban vannak a szürkés, kékes, zöldes árnyalatú színek.

Sokat gondolkoztam azon, vajon a szelet hogy is lehetne a legjobban ábrázolni. Láthatatlan, megfoghatatlan, éppen ezért sok nehézséget okoz. Szinte csak úgy válik láthatóvá, hogy a fák, bokrok összekócolódását, a száradó ruhák lobogását látjuk, vagy épp érezzük, hogy az arcunkba fújja az esőcseppeket. Úgy gondoltam, nem elég az, ha a szélről elhajló fákat ábrázolom, szükséges lenne láthatóvá tenni a mozgó levegőt. Így fehér, kissé áttetsző lett a szél, amint végigstívít a kép felső részén. Szerettem volna játékosabbá tenni, így tekeredő, csavarodó mozgást is adtam neki - még ha valószínűleg a természetben nem is így mozog a levegő.

A repülésnél gondolkoztam azon, hogy madarat, papírsárkányt, léggömböt, vagy milyen repülő lényt, vagy tárgyat ábrázoljak. Mivel az álmodásról is szó esik a versben, így a döntésem végül egy kislány figurára esett. Szerettem volna egy kedves kis figurát, aki nagyon élvezi, hogy a szél felkapja, és a fák fölé emeli. A következő részben kiderül, hogy csak álmról van szó: az ágyban békésen fekvő gyerek látja őt álmában, talán titokban ő is arra vágyik, hogy a magasba emelkedjen?

EZ ITT GYÜMÖLCS Az első ötletem az volt, hogy a gyümölcsöt egy fán, vagy fákön ábrázolom, ennek az ágára szállna rá a madárka. Azonban végül más megoldás mellett döntöttem, mert így több lehetőségem nyílt játszani a térrel. Ekkor azonban nagy fejtörést okozott, hogyha nem kint található a gyümölcs a fán, hogy is tudna találkozni a madárral? Így a gyümölcsös tál végül az előtérbe került, nagyon közelről szemlélhetjük meg benne a gyümölcsöket. Kicsit hátrébb, szinte a tál tetejével egy vonalban feltűnik az erkélykorlát a virágládával, innen egyértelműen tudhatjuk, hogy kint található a tál egy asztalon. Aztán egy óvatlan pillanatban madár száll rá, óvatosan körülnéz, figyel, hogy nem jön-e valaki, mert bizony szívesen belekóstolna az érett cseresznyébe!

Aztán hirtelen szárnyra kap, és elrepül, felszáll a nyári égbe. Itt más perspektívából szemlélhetjük: lent a messzeségben felsejlik néhány zöld, füves domb, apró házakkal a tetején.

MAJD TÉLEN Ez az egyetlen olyan illusztráció, amely beltéri képet ábrázol. Szerettem volna a színekkel a telet érzékeltetni, a zord, fagyos időjárást, ugyanakkor a szoba melegségét, a vidám hangulatot. Így a fal, az ablakkeret,

a kinti világ kissé hűvösebb színeket kapott, így az asztalnál rajzoló gyerekek vidámabb, meleg színeket, hogy minél inkább át tudjam adni az általam elképzelt hangulatot. Fontosnak tartottam itt visszahozni a rajzolás motívumát - hiszen gyakorlatilag erre épül az egész vers. Az utolsó képen ezért a gyerekek felidézik a nyár élményeit, megpróbálják minél alaposabban feleleveníteni az elmúlt nyár izgalmait, a sok új felfedezést. Előkerültek a nyáron készült fényképek, a haza küldött képeslapok, vidáman beszélgetve színezik a rajzaikat az asztalnál a gyerekek.

A BORÍTÓ Szerettem volna valami olyan képet, jelenetet választani, ami szerepel a versben. Mivel a tó kétszer is visszatér, és a könyv belsejében nem bontottam ki igazán ezt a helyszínt lehetőséget, emellett döntöttem. Gondolkoztam, hogy milyen cselekvést tudnék a vízhez társítani, például fürdés, csónakázás, horgászás... Végül az elsőt választottam. Szerettem volna valamilyen kevésbé szokványos nézetből bemutatni a lubickolást, mivel a könyv belsejében a lapozási technika miatt nem alkalmaztam igazán bátor nézőpontokat, pedig nagyon szeretem olyan nézetekből bemutatni az eseményeket, amelyek izgalmasak. Így a felül nézetre esett a választásom. Az egész versre, a könyv belső világára jellemző a nyugalom, a finom mozgások, a pihenés, így egy kislány került a borítóra, amint békésen alszik egy úszógumi tetején. A könyv hátulján szerepel egy másik gyerek is, aki állatos úszógumijában pancsol. Mivel a könyv egyetlen verset tartalmaz, nem éreztem szükségesnek a hátoldalra kerülő ismertető szöveget, inkább egy kacsa került a helyére.

Szerettem volna a logotípia játékossá tenni, így amellettt döntöttem, hogy saját magam rajzolom meg hozzá a betűket, nem pedig a számítógép adta lehetőségekkel élek. Bár vannak olyan fontok, amelyek rajzos hatásúak, mégsem adják vissza az írás hatását, mivel minden karakterből csak egy van, és az írás valóságából elvesz az, ha ugyanaz a betűkép ismétlődik meg többször is a szövegben.

Szerettem volna vidám, játékos formákat alkalmazni, lehetőleg kissé szögletesebbeket, hogy kicsit ezzel ellensúlyozni tudjam a könyv belsejében gyakran előforduló kerek formákat. A betűket először megrajzoltam filctollal, bescanneltem, majd vektorosan megrajzoltam, ügyelve rá, hogy minél jobban megmaradjon a kézi rajz kissé pontatlan képe. A Coda betűtípust választottam a szerző nevének kiírásához, szintén a kissé szögletes betűi miatt. A kék, mozgalmas vízfelületen véleményem szerint a fehér betűk látszanak a leginkább, ez a szín szerepel több nagy foltnál is az úszógumiban. Kicsit játszottam a betűk átlátszóságával, hogy izgalmasabb képet nyújtsanak. Mivel a könyv gerince nagyon vékony, úgy gondoltam, felesleges rajta feltüntetni a szerzőt és a címet, találtam más olyan gyermekkönyveket is, amelyekben nem szerepel.

ÖSSZEGRÉS A könyv elkészítése számomra nagyon tanulságos volt, mivel nem csak egy, hanem több illusztrációt kellett kitalálnom úgy, hogy az egyik át tudjon alakulni a másikká, ehhez kellett a kompozíciókat kigondolnom. Izgalmas volt a festményeket mozgásban látni, emellett külön öröm volt számomra, amikor a kész könyvet gyerekek lapozták végig, és rácsodálóztak a képek átalakulására.

Mindenképpen szerettem volna, ha az elméletem, miszerint a könyv sorozattá bővíthető lenne, bizonyítást, vagy cáfolást nyerne, így Weöres Sándor Buba éneke című, gyönyörű, lírai verséhez is készítettem ilyen formában illusztrációkat. Itt már bátrabban mertem játszani a perspektívával, és a technológiai lehetőségekkel, korlátokkal is tisztában voltam.